

Diether Röth, Kleines Typenverzeichnis der europäischen Zauber- und Novellenmärchen, Im Auftrag der Märchenstiftung Walter Kahn, Schneider-Verlag, Hohengehren 1998., 213 str.

Ovaj je katalog čudesnih europskih bajki i novelističkih pripovijedaka namijenjen "prijateljima bajki", ljubiteljima, što nije ipak doslovno mišljeno, jer pravi ljubitelj jednostavno ih čita ili sluša i uživa — u mjeri u kojoj takvih, osim djece, danas još ima. Prema autoru, prijatelji bajki često se čude tome da mnoge bajke imaju i po više stotina inačica, koje se katkada tek malo, a katkada znatno međusobno razlikuju, uz slabu ulogu granica među zemljama i jezicima. Premda sumnjam

da bi se pravi "naivni" prijatelji bajki zanimali za njihove inačice, i čak posegnuli za katalogom pripovjedačkih tipova, mislim da ovaj priručnik može biti vrlo poučan i koristan onomu sloju ljudi koji je između specijaliziranih istraživača toga žanra, s jedne, te obrazovanih osoba različitih profesija, s druge strane: nastavnici, priređivačima zbirki pripovijedaka, skupljačima amaterima, znanstvenicima s područja drugih bližih disciplina.

Autor s pravom tvrdi kako je za bavljenje pričama važno i temeljno znanje o tipovima i njihovo prepoznavanje. "Tko interpretira samo pojedinačne inačice, jedva će izbjeći pogrešnim zaključcima, kako se to u psihološkom tumačenju često događa (...) Istraživanje konteksta, biologija bajki, pitanja recepcije i ostali danas dominantni smjerovi imaju svoju punu vlastitu vrijednost, no to mogu biti zaključci samo prema znalačkome poznavanju tradiranih i individualno oblikovanih tekstova. Tek uz pomoć poznavanja tipa pojedine priče može se pronaći ono što je usporedivo."

Utemeljen na Aarne-Thompsonovu međunarodnome katalogu, omeđen na izbor dviju pripovjednih skupina (bajki i novelističkih pripovijedaka) te na samo europske pripovjetke, uz ograničen odabir njihovih važnijih zbirki i serija (među njima je i serija "Märchen der Weltliteratur", uključivši i moju zbirku "Kroatische Volksmärchen"), ovaj je katalog sveden na razuman opseg, informativan je i upotrebljiv. Autor opisuje u predgovoru svoj način raspoređivanja i opisivanja pripovijedaka te svoje korekcije Aarne-Thompsonovih nedosljednosti ili netočnosti, ondje gdje se to pokazalo nužnim.

Temeljit osvrt na ovaj katalog objavljen je u *Fabuli* 40, 1999., sv. 3/4 iz pera autora Jurjen van der Kooija. Pisac toga osvrta odmjereno hvali sve prednosti ovoga priručnika i ujedno iznosi neke njegove nedostatke. Nema potrebe da se na ovome mjestu ponavljaju primjeri tih kritičkih korekcija, ali je važno na njih uputiti. Upućujem i na svoj davni osvrt na Aarne-Thompsonov indeks tipova pripovijedaka, gdje sam, prema tadašnjem znanju, iznijela njegove prednosti i nedostatke (*Narodna umjetnost* 2, 1963).

Zašto to sada spominjem? Mome se radu u Institutu (izdavaču ovoga časopisa) katkada pripisuje da sam prvih godina djelovanja svoj rad, kao i svojih suradnika, gotovo u cijelosti svela na prikupljanje i klasificiranje tekstova. Ne ulazeći u točnost takvih zamjerki, jer interesi su mi već od početka bili širi od samoga skupljanja, rekla bih sada o tome isječku rada ovo: svoj propust vidim ne u prikupljanju priča na terenu i dokumentacijskom sređivanju ukupne pripovjedne građe (uz pomoć institutskih i vanjskih suradnika) niti u pokušaju njezine međunarodne klasifikacije, u tome velikom uloženom trudu, nego u tome što je taj rad zaustavljen na polovici puta. Nije urodio katalogom hrvatskih usmenih pripovijedaka, kakve imaju gotovo svi narodi. (Ako se zanemare moje objavljene zbirke razvrstane prema međunarodnoj klasifikaciji s pregledima inačica, što je tek djelomična slaba nadoknada.) Nakon upoznavanja ovoga *Malog popisa tipova...* znam u čemu je bio propust: težila sam za obuhvatom svih tekstova, rukopisnih i objavljenih, onih iz knjiga, časopisa, kalendara itd. A to je bio prekrupan zalogaj, praktički neostvariv. Pridošle su zatim i nove vrste interesa za priče i pričanje, modernije, interdisciplinarno zanimljivije, pa se mukotrni rad oko klasificiranja s vremenom

zanemario i omalovažio. Razumije se da sami katalogi pripovijedaka nisu drugo do vrlo potrebni informativni priručnici, čak neophodni i za aspekte studija s posve drukčijim, modernim orijentacijama. No, njih treba imati! Što ne isključuje kritičke ocjene ne samo praktične, tehničke nego i metodološki bitne. Možda će se ipak neki mlađi istraživači potruditi da prirede takav katalog na ograničenome, dakle ostvarivom, ali i dovoljno reprezentativnom izboru tekstova?

Maja BOŠKOVIĆ-STULLI

Od godine 1993. počela je izlaziti serija knjiga pod naslovom **Folkloren erotikon**, čiji je cilj usklađivanje i "harmonizacija etnopedagoških i etnoseksoloških znanstvenih istraživanja." Svaki tom je zasebna cjelina sa specifičnom tematikom, ali istodobno se uklapa u široku shemu folklornoga erotikona. U *Narodnoj umjetnosti* 32/2, 1995. i 34/2, 1997. prikazali smo četiri do danas objavljene knjige s iznimno bogatom folklornom građom, čije se objavljivanje nastavlja i u ova nova dva sveska.

Folkloren erotikon, tom V; VI, Impresarsko-izdatelska k'šta "ROD", Sofija 1997., 236 str.; 1998., 200 str.

Peti, jubilarni tom *Folklorenoga erotikona*, objelodanjuje proznu, stihovnu i notnu građu kazivača i pjevača iz bugarske oblasti Burela i grada Slivnice, koju je skupio Rajko Arsov Ljubenov (rođen 1919. god.), i sam rodnom iz burelskoga sela Nedelišta. Učitelj po zvanju, strastveni skupljač, istraživač i zaštitnik bugarskoga narodnoga blaga, Ljubenov zauzima važno mjesto među tzv. "graditeljima suvremene Bugarske", kako ga je nazvao Simeon Radev. Njegov je prinos suvremenoj bugarskoj folkloristici od velikoga značenja, što je razvidno već iz goleme folklorne zbirke na nekoliko tisuća stranica, koju je podario Institutu za folklor Bugarske akademije nauka, a i iz njegove monografije *Burel i s. Nedelište, Sofijsko* iz 1993. Skupljanje folklorne građe o temi "*vita sexualis*" Ljubenov je započeo još kao gimnazijalac, tridesetih godina 20. stoljeća, dok je posljednji zabilježeni tekst iz ove cjeline s više od tristo erotičnih tekstova, datiran iz 1996. godine.

Nakon kratkoga uvoda na bugarskom i engleskom jeziku, koji potpisuju redaktori R. R. Malčev i K. Rangočev, slijedi uvod i kratke bilješke iz životopisa koje potpisuje sam skupljač, R. A. Ljubenov, ukoliko obrazlažući značaj zbirke petog toma *Folklorenoga erotikona*. Autor osobito naglašava da *Erotikon* ni u kom slučaju ne bi trebalo uspoređivati s nekom pornografskom ili erotskom literaturom koja je preplavila naše tržište, već da *Erotikon* samo čuva iskreno narodno blago. Posebno je važan i autorov mali rječnik koji je uistinu neophodan jer je riječ o tekstovima u dijalektu te je razumijevanje često vrlo nejasno.

Skupljena je građa podijeljena u devet većih cjelina od kojih je najopsežnija druga pod naslovom "Erotski tekstovi iz različitih sfera društvenoga života" (57-119). Sastoji se od 96 erotskih priča podijeljenih u nekoliko potskupina s obzirom na različita područja društvenih zanimanja: pravo, medicina, vojska, religija, prijevoz, visoko obrazovanje itd. Druga veća skupina priča (51 tekst) nosi naslov "Kratki erotični prozaični oblici" (185-211) a žanrovski su podijeljene na: kratice, gatke, recepte i sl. Zanimljiva je cjelina "Erotični tekstovi različitih naroda" (153-179), koja sadrži 43 šaljive priče koje se odnose na Bugare, Nijemce, Armence, Cigane, Srbe. Pozornost privlači skupina "Erotski tekstovi o Ivanči", 30 šaljivih anegdota čiji je glavni lik Ivanča. Manja zasebna cjelina su "Erotski tekstovi iz životinjskoga svijeta" (179-185), osam prozanih erotskih priča čiji su glavni likovi domaće, šumske i egzotične životinje poput bika, psa, pijetla, zeca, lisice, lavice, slona i deve.